

Sproglig understøttelse i børnehaven mindsker de sociale forskelle senere i barndommen

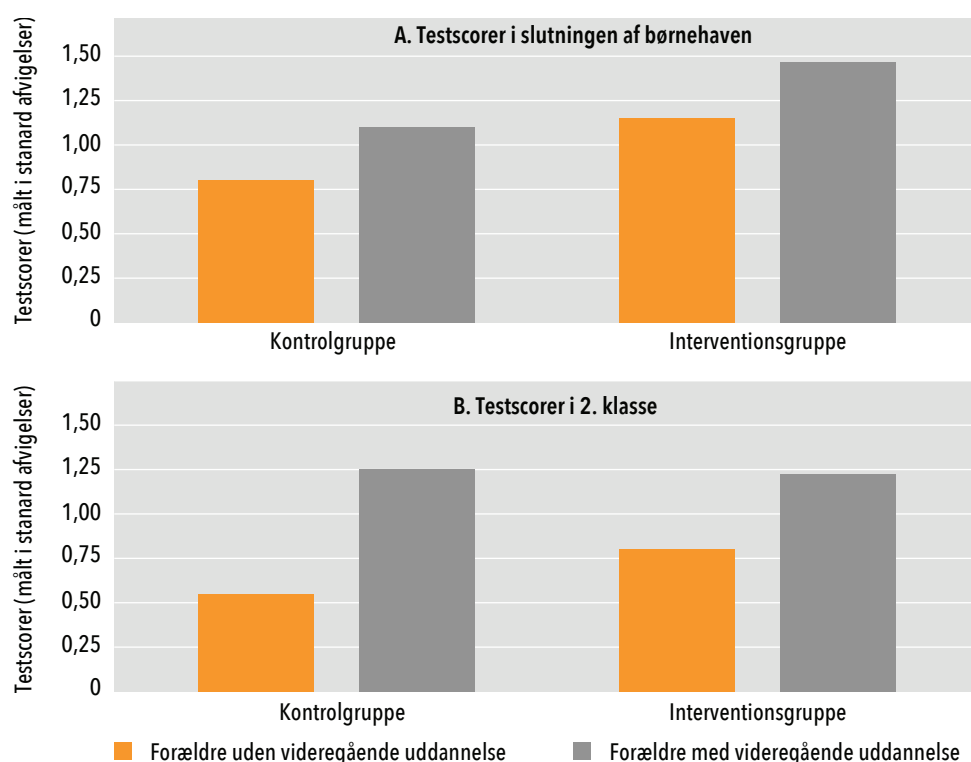
Hvis børn i børnehaven får en markant bedre hjælp til at forbedre deres sproglige færdigheder, løfter det resultaterne i folkeskolen for børn med forældre uden en lang uddannelse. Det viser et nyt studie, som forskere fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Københavns Universitet og Trygfondens Børneforskningscenter har lavet.

I et nyt studie fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Københavns Universitet og Trygfondens Børneforskningscenter er over 2.000 børn blevet fulgt fra bør-

nehaven og ind i skoletiden. Børnene blev inddelt i to grupper, som i udgangspunktet var identiske. En gruppe af børn gik i børnehaven som hidtil (kontrolgruppen), mens en anden identisk gruppe gik i børnehaver, hvor understøttelsen af deres sproglige færdigheder blev forbedret markant (interventionsgruppen).

Figur 1 viser gennemsnitlige sprogtestscorer for børn i hhv. kontrol og interventionsgruppen ved udgangen af børnehaven (figur 1A) og i 2. klasse (figur 1B) opdelt på deres forældres højeste uddannelse.

Figur 1. Sprogtestscorer i børnehaven og i 2. klasse, opdelt i kontrol- og interventionsgrupper og på baggrund af forældres uddannelse

Figuren viser gennemsnitlige sprogtestscorer for børn i et repræsentativt udsnit af børnehaver og 2. klasser. Børnene har taget del i projektet *Fart på Sproget* i børnehaven. Børnene blev inddelt i to grupper; en kontrolgruppe, hvis børnehavegang var uændret, og en interventionsgruppe, hvor det pædagogiske personale blev uddannet i og hjulpet med sprogunderstøttelse. Figuren viser testscorer opdelt i de to grupper og på baggrund af forældrenes højeste uddannelse. 0 svarer til den laveste testscore målt i dataet.

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Trygfondens Børneforskningscenter.

Figuren viser, at der både i børnehaven og i skolen umiddelbart er store forskelle på børns sprogttestscorer alt efter deres forældres uddannelse. Fx ses det af figur 1A, at børn med forældre med en videregående uddannelse scorer omkring 30-35% højere end børn med forældre uden en videregående uddannelse. Sammenholdes kontrol- og interventionsgruppen, viser figur 1A videre, at børn i interventionsgruppen – uagtet forældres uddannelse – scorede omkring 30-40% højere end børn i kontrolgruppen. Den øgede understøttelse af børnenes sproglige færdigheder løftede altså alle børn i børnehaven uagtet deres baggrund.

Flyttes fokus til børnenes testscorer i 2. klasse (figur 1B), ses det derimod, at der kun er forskelle mellem kontrol- og interventionsgruppen blandt børn med forældre uden en videregående uddannelse. For børn med højtuddannede forældre er der derimod ikke længere forskelle mellem kontrol- og interventionsgruppen. Derfor er forskellene i interventionsgruppen på tværs af forældres uddannelsesniveau – gennem den forbedrede understøttelse i børnehaven – reduceret med ca. 40% i 2. klasse.

Studiets resultater viser, at kvaliteten af offentlige institutioner kan være et effektivt værktøj til at give alle børn lige muligheder for udvikling af deres færdigheder.

Der er store forskelle på, hvor meget forældre læser med deres børn

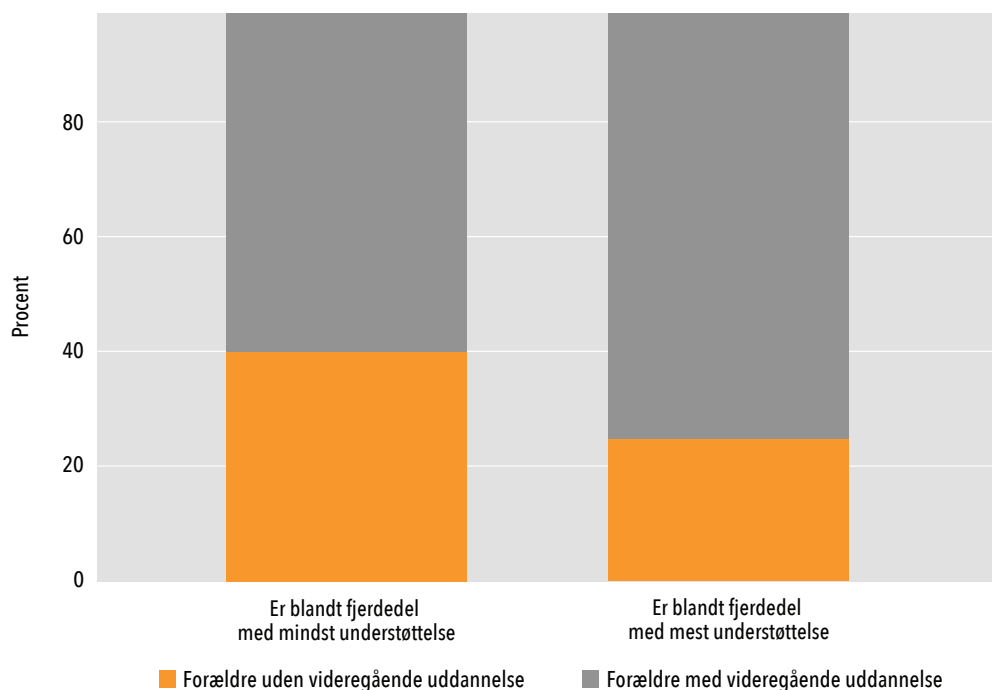
Forældre med lange uddannelser understøtter i højere grad deres børns sproglige udvikling gennem læsning og lektielæsning, end forældre med kortere uddannelser gør. Dette er resultatet fra en ny undersøgelse fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Københavns Universitet og Trygfondens Børneforskningscenter.

Der er markante forskelle på, hvor meget danske børn bliver støttet i deres sproglige udvikling hjemmefra. Det viser en ny undersøgelse fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Københavns Universitet og Trygfondens Børneforskningscenter, hvor forældre til 6-8-årige børn er blevet spurgt om deres læse- og samtalevaner med deres børn.

Figur 2 opsummerer resultaterne. Figuren viser, hvordan andelen af forældre hhv. uden og med en videregående uddannelse fordeler sig, når der ses på, hvem der læser mindst og mest med deres børn.

Figuren viser, at 40% af de forældre, som ligger i den nederste fjerdedel i omfanget af understøttelse af deres børn, ikke har en videregående uddannelse. Ses der derimod på forældre i den øverste fjerdedel i omfanget af understøttelse, er det kun omkring 25%, der ikke har en videregående uddannelse. Studiets resultater viser således, at børn, der i udgangspunktet starter skolen med bedre forudsætninger, også oftest får mere understøttelse hjemmefra.

Figur 2. Uddannelse for forældre, der er blandt de 25%, som hhv. mindst og mest understøtter deres børns sproglige udvikling

Figuren viser, for et repræsentativt udsnit af børn mellem 6 og 8 år, andelen af forældre hhv. med og uden en videregående uddannelse, som er blandt de 25% af forældre, som hhv. mindst og mest understøtter deres børns sproglige udvikling. Målet for "understøttelse" er konstrueret ud fra spørgsmål om bl.a. forældres læse- og samtalevaner med deres børn.

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Trygfondens Børneforskningscenter.

Skolekvalitet påvirker, om understøttelse af sproglige færdigheder i børnehaven hjælper på længere sigt

Hvorvidt øget understøttelse af sproglige færdigheder i børnehaven løfter børn på længere sigt, afhænger af, hvilke muligheder de får senere i barndommen. Hvis børn eksempelvis går på skoler med en lav kvalitet, forsvinder effekterne af indsatser i børnehaven. Dette er et af resultaterne i et nyt studie fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Københavns Universitet og Trygfondens Børneforskningscenter.

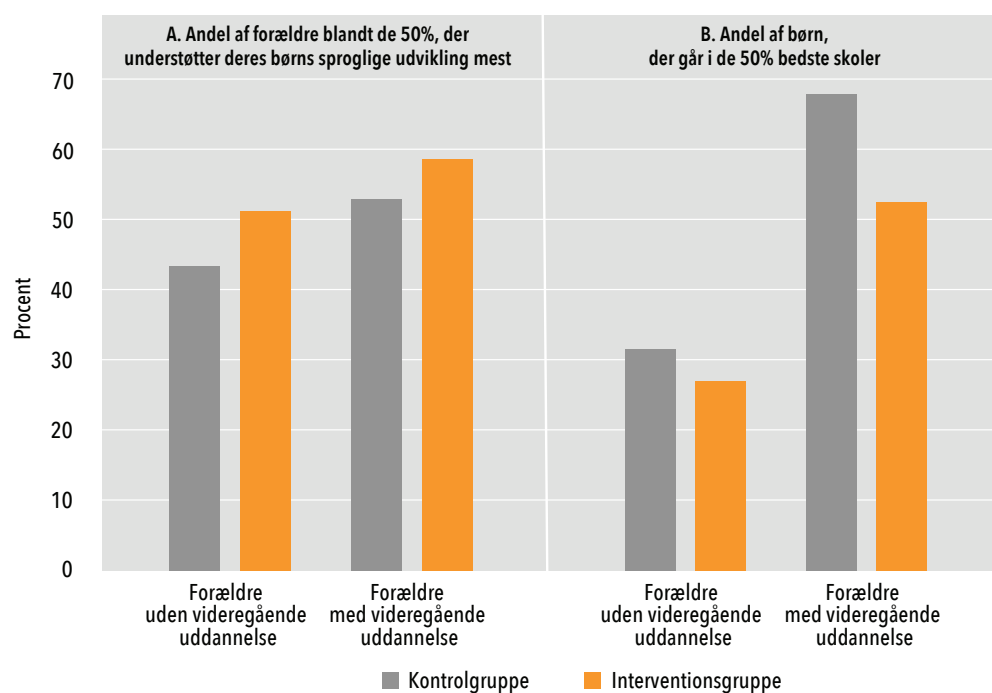
Selvom børn får løftet deres færdigheder gennem en særlig indsats i børnehaven, varer løftet ikke altid ved. Det er specielt af kvaliteten af børnenes skole, der er afgørende. Dette er konklusionen i et nyt studie fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed, Københavns Universitet og Trygfondens Børneforskningscenter.

Studiet har sammenholdt børn, der gik i børnehaver, som blev opdelt i to grupper. De to grupper af børnehaver var i udgangspunktet identiske, men kun den ene gruppe deltog i et program, som forbedrede understøttelsen af børnenes sproglige færdigheder markant.

Børn og forældre fra de to grupper af børnehaver er blevet fulgt i de efterfølgende fem år. Resultaterne viser, at specielt kvaliteten af børnenes skole bestemte, om effekterne af indsatsen i børnehavet holdt ved.

Studiet viser samtidig, at forældrenes adfærd og valg blev påvirket, når kvaliteten af understøttelsen i børnehaven blev ændret. Forældre understøtter i højere grad deres børns sproglige færdigheder hjemme, når kvaliteten af understøttelse i dagtilbud bliver øget. Som figur 3A viser, så ses det især hos forældre uden videregående ud-

Figur 3. Forældres sprogunderstøttelse og kvalitet af skoler, opdelt i kontrol- og interventionsgrupper og på baggrund af forældres uddannelse.

Figuren sammenholder gennemsnitlige niveauer af sproglig understøttelse (som også vist i figur 2) og skolekvalitet mellem kontrol- og interventionsgruppen. De gennemsnitlige niveauer er opdelt på baggrund af forældres uddannelse.

Kilde: ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed på baggrund af data fra Danmarks Statistik, data fra Trygfondens Børneforskningscenter og projekt Fart på Sproget.

dannelser, som bliver omkring 20% mere tilbøjelige til at være blandt den halvdel af forældre, der understøtter deres børns sproglige udvikling mest derhjemme.

Ændringen i understøttelse derhjemme betyder, at effekterne af den forøgede kvalitet i børnehaven varer ved for børn med lavtuddannede forældre.

Selvom der også ses en ændring, når kontrol- og interventionsgruppen for forældre med videregående uddannelser sammenholdes, er denne ikke statistisk signifikant.

Figur 3B viser derimod store forskelle i skolevalg for børn med højtuddannede forældre, når understøttelsen af de sproglige færdigheder blev forbedret i børnehaver regi. Hvor omkring 70% af børn med forældre med videregående uddannelser i kontrolgruppen gik i skoler, der ligger i den bedste halvdel på landsplan, er det kun tilfældet for omkring 55% af de tilsvarende børn, som gik i børnehaver, hvor den sproglige understøttelse var øget markant. Dette skyldes, at forældre i interventionsgruppen blev mindre tilbøjelige til at vælge alternativer til de ”gængse” skoler, som de pågældende børnehaver hang sammen med; altså blev forældrene mindre selektive i deres skolevalg.

Ændringen i skolekvalitet betyder, at effekterne af den øgede understøttelse i børnehaven forsvinder for børn, hvis forældre har en videregående uddannelse.

For forældre med korte uddannelser ses der ingen statistisk signifikante forskelle i skolevalg mellem kontrol- og interventionsgruppen. Her går omkring 70% af børnene i skoler, der ligger i den dårligste halvdel på landsplan. Og selvom skolekvalitet for børn med højtuddannede forældre er lavere i interventionsgruppen end i kontrolgruppen, gælder det stadig i interventionsgruppen, at børn med højtuddannede forældre oftest går i bedre skoler end børn med lavtuddannede forældre.

Forskellene i forældres valg og understøttelse af deres børn, som vist i figur 3, danner således baggrunden for konklusionen ”Sproglig understøttelse i børnehaven mindsker de sociale forskelle senere i barndommen”, som er beskrevet tidligere i dette nyhedsbrev. Altså skyldes forskellene, at forældrenes efterfølgende beslutninger og adfærd påvirkes af understøttelsen i børnehaven.

Samspillet mellem forældres og offentlige institutioners understøttelse af børns udvikling er derfor en helt central komponent, når det kommer til at skabe lige muligheder for børn med forskellige familiebaggrunde.

Indsatsen i børnehaven

Indsatsen i børnehaven (Fart på Sproget) er udviklet og implementeret af forskere fra Trygfondens Børneforskningscenter. Fokus i indsatsen var at styrke interaktionen mellem voksne og børn og omfanget og kvaliteten af de læringsmuligheder, børnene møder i forbindelse med aktiviteter, rutiner og leg. For at understøtte det pædagogiske personale arbejdes der systematisk og eksplicit med faste specifikke læringsmål, men det er det pædagogiske personale, der selv skal omsætte arbejdet med de faste læringsmål til meningsfyldte og engagerende aktiviteter med børnene.

Pædagogerne fra indsatsgruppen deltog inden indsatsen i et kursus over to dage, hvor de fik redskaber til at inddrage børnene aktivt og engagerende og til at bruge sproget aktivt til at understøtte børnene, der hvor de er rent udviklingsmæssigt. Sprogindsatsen er tilpasset aldersgruppen og blev gennemført over 20 uger, hvor pædagogerne også fik mulighed for at sparre med forskerne, men de pædagogiske redskaber kan have været anvendt i indsatsgruppen i længere tid herefter. Indsatsen fulgt i dette studie er en del af en større gruppe af indsatser, som forskere fra Trygfondens Børneforskningscenter har implementeret i danske dagtilbud.

Mekanismer

Alle forældre bliver nødt til at træffe en række valg om, hvordan de bruger deres tid – valg, som påvirker deres børns hverdag.

Perioden i foråret, hvor de fleste børn og voksne brugte næsten alle dage hjemme, har understreget, hvor central en rolle børns institutioner har for forældrenes tid. Det medførte store ændringer i arbejdstider og mængden af fritid til sig selv. Eksempelvis var mange forældre, i familier hvor forældrene havde mulighed for at arbejde hjemmefra, nødt til at lægge arbejdstimer på skæve tidspunkter af døgnet.

Men selv inden coronakrisen har forældres afvejning mellem tid brugt med deres børn, tid brugt på arbejde og egen fritid været central – bare med et andet udgangspunkt. Arbejde medfører indkomst, som bl.a. kan bruges til at finansiere et hus- eller lejlighedskøb. Altså giver arbejde en mulighed for at påvirke, hvilket dagtilbud og hvilken skole ens børn kommer i, og derved også kvaliteten af disse.

Derfor er de valg, forældre træffer omkring deres børns hverdag – såsom hvor meget understøttelse i forhold til sproglige færdigheder der skal være hjemme, hvor man bor, og hvilket dagtilbud eller hvilken skole man er tilknyttet – en del af en række valg, som ikke har entydige konsekvenser. På den ene side vil forældre jo gerne have tid hjemme med deres børn, men på den anden side giver tid brugt på arbejde også muligheder (specielt for dem, der tjener meget) for at påvirke ens børns hverdag, og hvilken understøttelse de får uden for hjemmet.

Undersøgelsen viser, at forældres valg og afvejning påvirkes markant af kvaliteten af de offentlige institutioner. Undersøgelsen understreger derved også den kompleksitet, der er med til at skabe forskelle blandt børn. Forældres forudsætninger for at understøtte deres børns udvikling er langt fra ens. Og en mere lige fordeling af forudsætninger handler ikke kun om én ting. Det er en kæde af valg, som beror på forskelle i evner som forældre, muligheder på arbejdsmarkedet, bopæl og kvaliteten af lokale børnehaver og skoler. Kæden hænger uløseligt sammen.

Hvordan måles lærerbaggrund?

Resultaterne er beregnet på baggrund af information om alle lærere ansat på danske folkeskoler i årene 2010-2016 (ca. 45.000 hvert år), lærernes baggrundskarakteristika, hvilke børn der går på de pågældende skoler, børnenes testscorer i de nationale tests fra 2. – 8. klasse og børnenes baggrundskarakteristika (fx deres forældres uddannelsesniveau). Alt data er anonymiseret.

Ved hjælp af dette data er de gennemsnitlige karakteristika for lærere på hver enkelt skole i årene blevet udregnet. Vi har dernæst vægtet karakteristikaene efter, hvor gode de er til at forudsige testscorer fra de

nationale tests, og lagt de gennemsnitlige vægtede karakteristika for hver skole sammen og rangeret skolerne fra 0 (den laveste værdi) til 1 (den højeste værdi).

Ligeledes har vi udregnet den gennemsnitlige uddannelseslængde (i års normeret uddannelse) for forældre til børn på hver enkelt skole i de pågældende år.

Resultatet viser en stærk sammenhæng mellem de gennemsnitlige karakteristika for lærere og børn på danske skoler. Eksempelvis har forældre til børn på de lavest rangerede skoler i gennemsnit ca. 12,5 års uddannelse, hvorimod forældre til børn på de højest rangerede skoler har over 14 års uddannelse i gennemsnit.

Undersøgelsens publicering

Public and Parental Investments and Children's Skill Formation

af Miriam Gensowski, Rasmus Landersø, Dorte Bleses, Phillip Dale, Anders Højen og Laura Justice.

Study paper 155, ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed.

Nyt fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed. (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i enheden.

Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser fra forskningsenheden på: www.rockwoolfonden.dk/forside/forskning